

Szegedi emlékek

Színészinásból — Kossuth-díjas

Szegedi emlékek című riportsorozatunk közlését a szabadtéri játékok idejére szüneteltettük. Most, hogy vége az ünnepi hetek zsűfolt eseménysorozatának, folytatjuk a közlést.

Ahogy Lehotay Árpád meghirdette Szegeden, hogy magániskolát nyit, aligha képzelte, hogy tanítványai közül ketten is megkapják majd a legnagyobb állami elismerést, a Kossuth-díjat. A Lehotay-iskola két Kossuth-díjasa: Kassai Ilona és Kazimir Károly.

Kassai Ilona nemcsak a pályáját kezdte Szegeden — ő valódi, vagyis született szegedi. Amióta az eszté tudja, színésznő szeretett volna lenni. Így hát természetesen, hogy azonnal jelentkezett „felvételre” Lehotay magániskolájába. Közel negyven „színészinás” látott neki a munkának, ám jó részüket hamar lemorzsolódott, csak azok maradtak, akiket a szívük vonzott a színházhoz, s nem a rivalda ragyogása. Lehotay Árpád nagyon komolyan vette az oktatást, majd mindennap tartott órákat a színházban, vagy Márkus Lászlóék, olykor a szeretett és legendás „Lámbi” és a saját lakásán.

— Szigorúan vett Árpád bácsi bennünket — emlékszik vissza Kassai Ilona művésznő a tanulóévre. — Nagyjából az akadémia metodikájához tartotta magát, hiszen mielőtt Szegedre került volna, ott tanított. Aranyballadák, Shakespeare-nagymonológikkal csiszolta a kiejtésünket, Júlia erkélyjelenetében tanultunk mozogni. A szép magyar beszéddel törődött legtöbbit. De irodalomtörténetet is adott elő, sokat foglalkoz-

tunk a görög irodalommal... Odafigyelt a műveltségre. Negyvenkilencben, mikor vizsgáztunk, mi csak kacagtunk azon, hogy némelyik magániskolából olyan színésznők jöttek, akik azt sem tudták, ki az a Shakespeare...

Kassai Ilona első színpadi szerepét Szegeden, a Válás című francia vígjátékban alakította. Később is játszott apróbb szerepeket, sőt, egy ízben kánkánt is táncolt Németh Margittal a Vig özveggyben, mert két táncos váratlanul megbetegedett. (Az emlék külön érdekessége, hogy a kánkánt Rajz János tanította be, aki Szegeden néhány igen jó koreográfiát is írt.)

1947 nyarán a Lehotay-iskolások műsort állítottak össze, falura jártak vele. Ekkor lett Kassai Ilona „utazó színész”, a vándorszínészek utóda. Ezután ugyanis a Bánya Színházhoz, majd a Déryné Színházhoz szerződött, és huszonhárom év utazás következett. Kismillió faluba vitték el Thália híré,

a színház csodáját. Tizenegy évvel ezelőtt az egyik faluban, ahol addig nem fordultak meg eleven színészek, előadás után megfogták az emberek a karját, megtapintották az arcát, hogy tényleg olyan ember-e ő is, mint ők.

— Lehotay megszállottá tett — mondja a Kossuth-díjas színművésznő. — Antigont ötven helyen játszottam el 1963-ban, az ország különböző részén, s ha a színház betervezte volna, játszhattuk volna tovább is...

Antigoné alakításáért kapta meg a Kossuth-díjat. (Két évvel korábban a Tündérlaki lányok Borsika szerepének megformálásáért Jászai Mari-díjjal tüntették ki.) Egész pályájára jellemző a hitvallása: „Az emberi szeretet minden csodára képes”. Ehhez később némi malíciával fűzi hozzá:

— Csak ezt az emberek manapság nem akarják elhinni.

Huszonhárom év „vándorszínészet”: tengernyi, csodás élmény. Kassai Ilona, a „színház oszlopa” azonban már nem tudja tovább vállalni azt a terhet, amit a szüntelen utazás ró rá. Elhagyja a Déryné Színházat.

— A Lehotay-iskola óta játszott-e Szegeden? — Sajnos, nem. Minden nyáron hazamegyek szüleimhez Szegedre, ilyenkor mindig megnézem a Szegedi Nemzeti Színházat, hogy felidézsem a pályakezdés szép emlékeit. Talán rákerül még egyszer a sor, hogy — immár tényleg színésznőként — bemutatkozzam szülővárosomban.

Gulay István

Új szobrok a várkertben

A Kőfaragó és Épületszobrászipari Vállalat nemrégiben faragott új szobrai díszítik a Budai Várpalota belső udvarát.

Kit illet az alsóvárosi templom?

A szegedi anekdota-kincsből
Csongor Győző gyűjtése

Reiznernél, Szeged történetírójánál olvashatjuk, hogy a törökök lerombolták az üresen maradt kolostorokat és templomokat, s azok anyagából hozzáfogtak minarettjeik építéséhez és a vár-falak megerősítéséhez. Tehették ezt annál is inkább, mert — mint Móra Ferenc egyszer maliciózusan megjegyezte — a törökök, ellentétben a keresztényekkel a saját emlékeit ki-mélte, csak a gyau-rokét pusztította el... A keresztények a sajátjukat sem kímélték!...

A havi boldogsz-szony egyházának valahogy megkegyel-mezték. Itt gyüle-keztek felváltva az új és a régi hitelvek követő lakosok. Itt folytak a viták 1545-ben a barátok s az új tan hirdetői (Szegedi Kis István és Abádi Benedek) közt, kit illet hát ez a templom?

Az alsóvárosi ko-lostor termében ítél-tre gyülekeztek: A főhelyen Ali ben Abdurrahman, a pa-kat illetheti, hiszen csak a református-iskola főbírája ült, ni..., most is a

előtte egy kereveten a korán volt elhe-lyezve. Jobbján fog-lalt helyet Achmed a Murát kádi, a balján pedig Moham-med ben Kemál, a szegedi bíró.

Megjelent a kül-dötség. Pater Joan-nes Nagy, Sárkány és Constanz páterek. Őket követték Ste-phanus Kiss és La-dislaus Polgár tiszte-letes uraimék, egy-egy zsoltártekercset szorongatva, majd mint tanúk, lengő, ősz fűrtökkel Rózsa Ferenc, Horváth Márton, Balogh An-drás és Piantz Már-ton, tekintélyes al-sóvárosi polgárok.

Nagy páter bizony-gatta, hogy a fényes templomot a magya-rok nagy királya a ferencsek érdemei jutalmazására emel-tette. Ezt megerősít-tették az alsóvárosi küldöttek is.

Most prédikátor uram, Kis István kezdte meg oráció-ját. Igyekezett elhi-tetni Abdurrahman-nal, hogy a templom csak a református-iskola illetheti, hiszen csak a református-iskola főbírája ült, ni..., most is a

templom csúcsán ka-hunyorított szemével Murát felé, aki ke-zébe vette a koránt, a kereszt...

— Meg aztán — egy elefántcsont pál-cikával azt szétnyit-vallás hívei többen is vannak már, a datot olvasta föl: proféták és az evan-gelisták...

— Igen ám!... — azaz magyarul: aki szentvedő, az a győző. Ekkor mondta Abdurrahman az emlé-kezetes szavakat, egyben az ítéletet is: — Pap gazda, tié-tek a templom!...

Rögtön ki is állít-tatta a „hudsche”-t, amellyel megerősítet-te az alsóvárosi templom birtokában a szerzetes atyákat. A templom csúcsáról nyomban le is vet-ték a kakast.

Szemérmes Ko-vács János, Szeged néprajzában írója, ha-ban ismételt a szá-gótoját, aki ezt az anekdotát megöröki-tette, hozzátett még annyit: Több mint három-száz esztendő kellett hozzá, hogy Szege-den ismét egy temp-lom tornyán ékes-kejen az, amely tu-lajdonképpen 1545-ben csak egy hajszá-lon függött...

A prédikátor han-gos kacajra fakadt, s ez lett a végezte. Lé-vén Recsep egy nagy tekintélyű egyházi író, Mohammed hí-ve. Ezt már ismert-e kádi is. Véget ve-lajdonképpen 1545-ben csak egy hajszá-lon függött...

Fontos a szervezet egyensúlyának megteremtése

Szívbjaj, magas vérnyomás, keringési zavarok

Magyarországon 1966-ban 28 572 ember halt meg szív-baj és magas vérnyomás, il-letve keringési zavarok kö-vetkeztében. Hatalmas szám ez, de még megdöbbentőbb, hogy öt évvel később, 1971-ben ez a halálmegmar már 38 554 embernek tett pontot életé-re. Az összes haláleset több mint egyharmada volt ez! Valamikor magyar betegsé-gnek, morbus hungaricus-nak nevezték a tüdővést, mely a halálos kóros rovatában mindig legnagyobb száza-lékkal szerepelt. Ennek oko-zója elsősorban a szegény-ség, a hiányos táplálkozás volt. Most az ellenkező vé-glethez állunk közelebb. Hi-szen a sok szív és érrend-szeri megbetegedés jelentős részét éppen a túltápláltság és a rendszertelen étkezés, a mozgással és fizikai munká-val való ellensúlyozás hiá-nya okozza.

A szervezet egyensúlya megkívánja, hogy a táplál-kozásnak megfelelő fizikai munkával, könnyebb vagy nehezebb mozgással segítsük elő a fogyasztott táplálék megemésztését. Ebből a szempontból nálunk a főétkezé-sek megszokott elosztása is eléggé helytelen. Míg az északi és nyugati országok-ban a főétkezés általában a reggeli, az ebéd könnyebb, a vacsora pedig a legkön-nyebb, nálunk általában ép-pen fordítva történik. Az egyre általánosabbá váló reggeli feketekávé felhőrpín-tése után, a napi megmar-tóztatást rendszerint csak egy kímélő étkezésnek szá-mítják üzemeltető szakítja meg. Aztán eljön a vacsora ideje, amit szeretünk — le-hetőség szerint — jó bará-tok társaságában, higab-b vagy töményebb italokkal ízesítve — adomázás közben jó magyaros hangulatban,

ínyesiklandó, de nehezen emészthető ételekkel teljessé tenni. Ezután persze az al-vás nehezebb, az emésztés problematikusabb, mintsem a reggeli órákban volna.

De hát valóban többet fo-gyasztunk a kelleténél? Bi-zony többit, jóval többit. Azelőtt sem tartoztunk az aszkézisre hajlamos népek közé. Mégis az egy főre eső hús-fogyasztás az utolsó, úgy-nevezett békeévtől, 1938-tól 1971-ig fejtenként és éven-ként 33 kilóról 53 kilóra, a zsírfogyasztás 17 kilóról 26 és fél kilóra emelkedett. Te-hát csecsemőt, agastyánt is beleszámítva, egy magyar honpolgár húsz kilóval több húst és csaknem tíz kilóval

több zsírt fogyaszt évenként, mint 33 évvel ezelőtt!

Lássuk, mennyire javult a helyzet az utolsó öt év alatt? Nem javult, sőt, romlott! 1966-tól 1971-ig a tökehús-termeles 264 501 tonnáról 387 672 tonnára, a sertéshús-é 49 073 tonnáról 79 805 tonnára, a vágott baromfié 43 830 tonnáról 100 032 tonnára emelkedett évenként. Köz-ben igaz, hogy a kivétel is fokozódott, de sokkal kisebb mértékben, mint a belföldi fogyasztás. Például vágott baromfiból 1966-ban kereken 10 000 tonna, 1971-ben vi-szont 27 510 tonna volt a belföldi fogyasztás. Hasonló honpolgár húsz kilóval több és a zsírféleknél is.

BERCZELI A. KÁROLY

Hullámsír

57.

Aztán meg Süli halász szemrevaló lánya, az Esz-ter is nagyon nézegette őt, s gyakran kedvese-dett neki egy-egy izesebb falattal, sőt egyszer, egy este, mikor a sok bortól már mindenki el-szenderedett, maga az öreg Süli is. Eszter min-dennel leszámolva kicsalta őt sátrából, s a parti fűzes egy félreeső helyén éhes vadással kí-nálta föl magát neki. A helyzet csábító volt, s az ő vére is megforrt, de félt a felelősségtől, a házasság esetleges kényszerétől, s nagy in-dulatokat leküzdve, mérhetetlen önuralommal hártotta el a magáról megleledkezett lány-nyújtotta ígérő alkalmat. Mert Eszter formás, izgató jelenség volt, s ahogy a hold fényénél kisebb, kék szemébe a két sima combja, Péter is remegni kezdett, s ha föl nem pat-tan erélyesen, s nem morran rá elutasítóan, akkor menthetetlenül az ölére omlik, s ezzel ő — amilyen becsületes alsóvárosi — mindörök-re megpecsételte volna a sorsát. S éppen ezt nem akarta. Még várt valamire, s talán vala-kire is. Mindenesetre elvágyódott innen, most

már a sokszor pityergő Eszter miatt is, s alig várt, hogy a nagyhalászat ideje véget érjen, s ő máshol keressen boldogulást.

S erre hamarosan sor került, mert ha korán végeztek, s maradt még egy kis ideje elkészül-ni valamire, rendszerint a Tisza partján indult el, a város felé, hogy az alig egy-két kilomé-ternyire dolgozó hajóácsok munkáját figyelje, lesse, sőt tanulmányozza, s odakuporodva a nagy rönkök, tuskók, deszkahegyek közé, el is beszélgesse velük. Tetszett neki ez a mester-ség, jobban a halászatnál, úgy érezte, ezek létre is hoznak valamit, aminek jóságában és szé-pségében gyönyörködni is lehet. Mind gyakrab-ban látogatott el hozzájuk, néha már segített is nekik, hiszen valamennyien jól ismerték őt, még az apját is, s úgy látszott, hogy ezek a superek sem fogadják barátságtalanul az ő kö-zeledését. Különösen akkor nem, mikor Péter olykor-olykor nagyon nekibuzdulva, egy kisebb fűzfagarabolyban frissen sült halat hozott nekik, s minden ceremónia nélkül rátette az egyik ászokfára.

Azok meg nem kérték magukat, mert jó-ízűen elfogyasztották a halat, s borral viszo-nozták a szívességet. Péter erre naponta felke-reste őket, s a szíves segíté, szándékával már-már a szerszámjukat is el-elkérte tőlük, s nagy öröme telt benne, hogy a véső simán hasítja, vájja a fát, úgy, ahogy azt ő ösztönösen, jó-érzékkel irányítja.

A nyár végén elbúcsúzott a halászkótlól, Esz-ter fátyolos szemmel, durcásan fogott vele ke-zet, de Péter úgy tett, mintha mi sem történt volna, miről se tudna, s egy-két pohár bor felhajtása után a felszabadulás érzésével vá-gott neki új életének, s elszegődött a hajó-ácsokhoz.

Határozottan nagy kedve volt az új mester-séghez. Már konyított is hozzá valamit, hiszen rendszeresen megfigyelte minden mozdulatukat, fogásukat, sőt a hajóépítés minden mozzanatát is. Új szavakat kellett tanulnia, de ezek nem okoztak sok fejtörést, mert munka közben szin-te ráragadtak. Már tudta, hogy először a mé-teres tőkét kell elhelyezni ászokfák gyanánt, erre a kantárfákat rakják, majd sorban egy-más után a fenékeszkákat. Az eddig ismeretlen mesterszavak kezdtek szépen elrendeződni benne, már tudta, hogy a hajó bordáját bur-konynak, a kormányát timonynak, a járó sze-gélyét, melynek végére a hajó nevét is festik, prémnek hívják. Vasárnaponként magánszorga-lomból a festéssel is próbálkozott, mert a tele-pen malmok is épültek, s a házhajó csarnokát, hol az örlendő búzát, rozst tárolják, festett „firhanggal” díszítették, a hátsó tornácos rész-re meg lombos erdőt pingáltak cifra madarak-kal.

(Folytatjuk.)